

BOEKBESPREKING

Hoe langer hoe slapper

Berrie Heesen, *Klein maar dapper. Filosoferen met jongere kinderen* (met een voorwoord van Robert Pilat en illustraties van Inge Winter)

Uitgever: Damon, Best, 1996

Doelgroep: kinderfilosofie-docenten

ISBN: 90 5573 251 6

Pagina's: 120 pp

Prijs: f 28,50

Door Ed de Jonge

Het boek van Berrie Heesen begint - na het voorwoord - met een inleiding waarin het onderscheid tussen open en gesloten vragen centraal staat om duidelijk te maken wat filosoferen met kinderen is en kan betekenen. Verder bestaat het uit 26 hoofdstukken. Elk hoofdstuk kent ongeveer dezelfde opbouw: begonnen wordt met een kort verhaaltje plus illustratie, hierop volgt een korte thematische uitwerking en tot slot enkele vragen. Wel vaker volgt na de vragen een speelse afronding: het maken van een tekening, het vertellen van een sprookje maar dan zo dat een sprookjesfiguur door een bekende wordt vervangen etc.

Tot zo ver de feiten. De zin van een recensie is uiteindelijk het uitspreken van een oordeel over een boek. Zo'n oordeel is echter enkel zinvol wanneer het aansluit bij de intenties van het boek in kwestie. Oordelen hebben in laatste instantie betrekking op de schoonheid, de waarheid en/of de goedheid van het beoordeelde. Met betrekking tot filosofieboeken spelen esthetische en morele oordelen slechts een zijdelingse rol. Natuurlijk kan de stijl abominabel en het verwoorde standpunt abject zijn. Maar uiteindelijk gaat het om de vraag of datgene wat te berde wordt gebracht enige waarheid bevat. En dan nog het liefst zo dat die waarheid als (benadering van) wijsheid kan worden aangeduid.

Aangezien er nogal wat waarheidsopvattingen onderscheiden kunnen worden, dient ook de keuze in dezen uiteindelijk bepaald te worden door de intenties van het te recenseren boek. Bij een boek over de geschiedenis van de filosofie of bij een monografie over een filosoof ontkomt men uiteindelijk niet aan de *correspondentiethorie*: stemt de weergave wel (zoveel als mogelijk) overeen met het origineel? En bij lesmateriaal dient mijns inziens een *pragmatische* invalshoek centraal te staan: werkt het? Dat wil zeggen: is het materiaal geschikt om de gekozen doelen op een effectieve en efficiënte wijze te bereiken? En het doel binnen filosofieonderwijs is natuurlijk uiteindelijk: filosofische reflectie op gang brengen. Berrie Heesen verwoordt het aldus: "De verhaaltjes die in dit boek zijn bijeengebracht, zijn in de eerste plaats bedoeld om open gesprekken met kinderen op gang te brengen over tal van onderwerpen die de moeite van het overdenken waard zijn."

Nog voordat ik ook maar één letter in het boek van Berrie Heesen had gelezen (zelfs de boven aangehaalde doelstelling kende ik nog niet), heb ik derhalve de proef op de som

genomen. Ik heb mijn dochter van 4 1/2 het eerste verhaal voorgelezen. De linkerhand van Marie wil een koek pakken, maar haar rechterhand belet dat. Ik liet Kiki, die op mijn schoot zat, het boek vasthouden en probeerde met mijn handen uit te beelden wat er gebeurde. Na het verhaal bladerde ik snel door naar de "handvragen", die ik vluchtig doorlas. Op basis hiervan voerde ik een kort vraaggesprek met mijn dochter. (Aangezien ik nauwelijks ervaring heb in het filosoferen met kinderen, is slechts een klein deel van alle mogelijke vragen aan de orde gekomen. Ongetwijfeld zal ik er met haar nog eens op terugkomen.) Ik zal haar antwoorden parafraserend weergeven.

Ik vroeg haar of je hand iets anders kan doen dan jijzelf wil. Wat Kiki zei kwam er op neer dat dat kan wanneer er beestjes in zitten. Merk op dat dit het *creatieve* aspect van filosoferen is: het bedenken van mogelijke verklaringen. Ze voegde er uit haarzelf aan toe dat dit kan wanneer er gaatjes in je arm zitten. Dit is het *analytische* aspect: blijktbaar is ze van mening dat verklaard moet worden hoe die beestjes in de hand terecht komen.

Toen ik verder vroeg of het anders niet mogelijk is, was ze eerst van mening dat dat inderdaad niet kan: je hand kan niet iets anders doen dan jij wil. Later kwam ze hierop terug: het kan wel als je botjes het geleerd hebben. Sinds kort weet ze dat in het hele lichaam botjes zitten. Blijkbaar is ze van mening dat je in eerste instantie alleen zelf je handen kunt bewegen. Maar als je dat eenmaal een aantal keren gedaan hebt, dan kunnen de botjes blijkbaar de kunst afkijken en er van leren.

Ten slotte demonstreerde ze zelfs spontaan haar standpunt. Eerst mocht ik bij dit experiment niet naar haar mond kijken. Maar een tweede keer wel. Ze zei: "Hand, blijf liggen". En vervolgens schoot de hand omhoog. "Zie je wel. Ik zei "Blijf liggen", en toch ging-die omhoog!"

tekening Kiki

Mijn - bij deze mijns inziens afdoende onderbouwde - oordeel over het boek: het werkt.

Wat de esthetische oordelen betreft: het boek is voorbeeldig vormgegeven. Mooi papier, veel (zwartwit) illustraties, netjes ingenaaid, een harde en kleurrijke kaft. Bovendien ruikt het lekker. Bij het voorlezen van het verhaaltje viel mij op dat de stijl niet echt geweldig is. Maar ik moet bekennen dat ik dat van haast alle andere kinderliteratuur vind sinds ik zo'n twee jaar geleden begonnen ben met het voorlezen van *Jip en Janneke*. Bovendien is het niet echt storend.

En om toch maar met een moreel oordeel te eindigen: goed dat dit boek er is. ■